

Opmerking vooraf:

Een door Google Translate vertaald artikel over een deel van het Frans Vlaanderen; daar waar we zullen wandelen. Overgenomen van de website van de Yserhouck, de vereniging voor het behoud van het Vlaamse erfgoed daar.

Wil je het in het Frans lezen: www.yserhouck.org/le-noordland-2/

Le Noordland, Het Noordland

Maritiem Vlaanderen, Blootland, Noordland zijn allemaal woorden om dezelfde regio aan te duiden die we ook Nieuwland zouden kunnen noemen, de naam van bepaalde delen van deze regio, zoals dit stukje land dat begeerd werd om er een ultieme afvalstortplaats te plaatsen.

Het is inderdaad een nieuw land, onlangs teruggewonnen op de zee en bevolkt door de mens. Dit uiteraard op de schaal van de geschiedenis van ons oude continent. Het platteland van Maritiem Vlaanderen behoudt nog enigszins de uitstraling van een nieuw land. Grote en compacte boerderijen (vergeleken met de rest van Vlaanderen) gelegen in het midden van hun landerijen, aan het einde van een recht steegje, overzichtelijke dorpen. Alles is rechtlijniiger dan in de rest van Vlaanderen, waar de regel eerder de bocht en de omweg is. Het vlakke landschap, de watergangen die richting zee lopen, de afwezigheid of bijna geen bomen verraden de recente verovering op de zee. De Moëres (een naam die ook moerassen betekent) zijn daar het meest perfecte voorbeeld van, wel uitzonderlijk sinds ze op zee zijn veroverd, veel later dan de rest van het gebied. We gaan in op de geschiedenis.

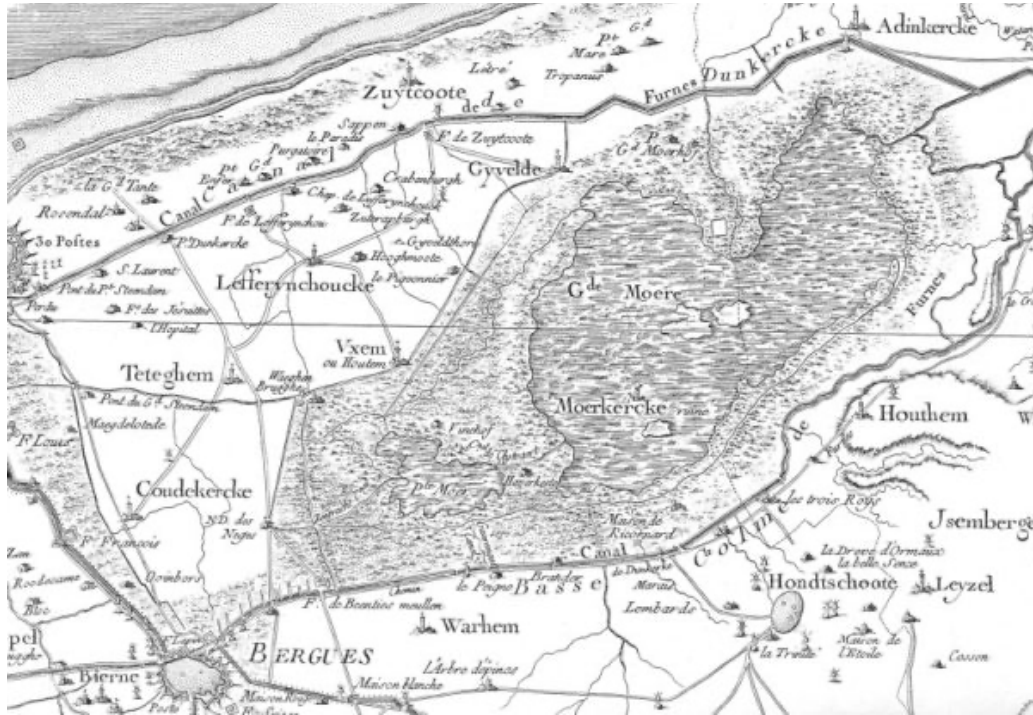

Maritiem Vlaanderen, een ander landschap dan Binnen-Vlaanderen (foto IJzer Houck 2004).

Tot het midden van de 17e eeuw hadden we twee uitgestrekte bekkens, de grote en de kleine Moëre (4 tot 5000 ha, afhankelijk van het seizoen), bedekt met zout water, hoewel ze enkele kilometers van de zee lagen; Het vergde de vindingrijkheid van de architect Wenceslas Coobergher om deze gronden uiteindelijk in 1624 droog te leggen, dankzij aanzienlijke inspanningen. Met een dijk werd een ringslot gegraven. Frans. Alleen de kerktoren bleef boven water; er wordt gezegd dat deze diende als toevluchtsoord voor bandieten. Pas een eeuw later waren de moerassen weer volledig drooggefallen. In 1746 nam de graaf van Hérouville, gouverneur van Bergues, het werk van Coobergher over. Hij bouwde vier grote molens (genaamd de Rijn, de Donau, de Po en de Taag) die het gebied drooglegden, maar zijn werk verwoestte het. In 1793 werden de Moëres opnieuw onder water gezet om Duinkerken opnieuw te beschermen. Vervolgens werd de drooglegging hervat en in 1797 voltooid. Niettemin voltooid, want ondanks de werkzaamheden die elkaar met regelmatige tussenpozen opvolgden (1803, 1826, 1865) bleef de regio overstroombaar en kon men in bepaalde seizoenen nog per boot vanuit de omgeving van Bergues naar Veurne.

Hoewel de Moères vervolgens definitief zijn opgeruimd, blijven ze gemakkelijk onder water staan en we laten niet na om dit strategische instrument in elke oorlog te gebruiken. Ze werden overstroomd in 1914, in 1940, in 1944 en elke keer werd alle vegetatie vernietigd door zeewater, zoals de meeste gebouwen. Vervolgens duurde het vele maanden om het land te ontzilten en het weer bebouwbaar te maken.

Net als de Moères is een groot deel van Maritiem Vlaanderen onderhevig aan overstromingen als bij hoogwater de dijken of sluizen breken. Aan de voet van Merckeghem, 20 km van de kust, bevinden we ons soms op zeeniveau. Deze hele kwetsbare regio is door vindingrijkheid en werk door de mens op zee veroverd.

Locatie van de Moères op Cassini's kaart uit 1758.

In de Moères, net als in andere sectoren van Maritiem Vlaanderen, is de hoogte soms lager dan zeeniveau (Foto Yser Houck 2004).

Als de Romeinse veroveraar een kust had die vrijwel op dezelfde plek lag als vandaag, dan werd heel Maritiem Vlaanderen in de 4e eeuw door de zee binnengevallen. Een stijging van het niveau (Dunkerquaanse overtreding) veroorzaakt een aanzienlijke opmars van de zee, die echter stabiliseert zich snel. De Vlamingen gingen vervolgens hardnekkig op pad om de regio te veroveren, die ze geleidelijk drooglegden en koloniseerden. Nieuwe landen, uitgestrekte gebieden om te bemesten, van de kustlijn aan de voet van de heuvels die Binnen-Vlaanderen beperken en van enkele terpen die ontstonden. In 648 worden Loon en Synthe genoemd, dit zijn ongetwijfeld enkele hutten die op een heuvel zijn geïnstalleerd, hetzelfde geldt voor Holque in 877, een geïsoleerd land midden in de Golf van Aa.

Land komt slechts heel geleidelijk uit de wateren tevoorschijn, als in de 10e eeuw het noordelijke deel van Maritiem Vlaanderen bijna zonder water staat en dus "min of meer bebouwbaar" is, van Bourbourg tot Watten hebben we nog steeds alleen maar een uitgestrekt moeras.

In de 10e eeuw verschenen de graven van Vlaanderen en droegen ze grotendeels bij aan de verovering van deze amfibische landen, waarbij de eersten soms de titel van markgraaf (markies) droegen, letterlijk beschermer van de 'marsen', de grenzen van de Frankische wereld. Ze zullen een lijn van versterkte steden bouwen parallel aan de kust, dit was het geval voor Veurne en Bergues en Bourbourg. Deze steden zullen het startpunt worden voor de verovering van de amfibische zone, wetende dat Bergues in die tijd nog bijna omringd was door de zee en Bourbourg een eilandje tussen de moerassen was.

De graven van Vlaanderen zullen de directe heren zijn van dit te ontwikkelen gebied, de eerste dijken werden toen opgetrokken, die de golven tegenhielden.

Dorpen ontstonden in het midden van de geleidelijk uitdrogende landen, Bierne, Steene aan het begin van de 11e eeuw. We moesten echter wachten tot de 12e eeuw om de opkomst van een laatste generatie dorpen zoals Saint Pierre Brouck of Cappelle Brouck te zien.

Een kapel en een paar krotten vormden zeker deze dorpen, omringd door nog steeds sponsachtig land waar beetje bij beetje zoet water het zeewater verving dat werd geblokkeerd door de steeds effectiever wordende dijken. De eerste waterbendes voerden overtollig water af, maar bij hevige regen stroomden ze nog steeds snel over.

De archieven van de eigendommen en inkomsten van de abdijen die ons hebben bereikt, laten duidelijk de toestand van deze gronden in de 12e eeuw zien. De abdijs van Bourbourg is eigenaar van het Millam-moeras, het drooggelegde deel van het moeras tussen Watten en Bourbourg. "De tiende van de nieuwe gronden gelegen tussen Drincham, Pantgat en het noordelijke moeras", "de tiende van de nieuwe gronden langs de IJzer", "de tiende van de onlangs drooggelegde gronden tussen Holque en Bourbourg", "de tiende van de onlangs drooggelegde gronden bij Dixmude", "het nieuwe land genaamd Sandeshoved ten westen van de IJzer en wat eraan zou kunnen worden toegevoegd", een schaapskooi in Bonhem (Gravelines), een schaapskooi in Loon, een schaapskooi bij Sly (?). De aanwezigheid van deze schaapskooien is indicatief voor deze nog steeds zeer vochtige landen waar schrale weilanden alleen geschikt zijn voor grote kuddes schapen. Kuddes trouwens, die misschien wel aan de oorsprong stonden van de textielindustrie die Vlaanderen rijk maakte.

Er zijn talloze voorbeelden van deze landen die nog steeds slecht of nauwelijks zijn uitgedroogd en toegewezen aan religieuze mensen. In 1169 schonk graaf Filips van de Elzas de collegiale kerk van Aire 170 metingen van het moerasgebied dat tussen Bourbourg en Watten (Cappellebrouck) moest worden genomen. Anselme de Bouchain schonk de abdijs van Rihemont een schaapskooi in Loon die zich over 250 maatregelen uitstreckte.

Deze duizenden hectaren land die uit het water zijn teruggewonnen, impliceren een aanzienlijke hoeveelheid werk van de mannen van Vlaanderen om al deze moerassen één voor één droog te leggen. Wij kunnen ons deze kilometers brede en diepe sloten voorstellen, van dijken gebouwd met schoppen en schoppen.

De enorme schenkingen van de graven van Vlaanderen aan de abdijen bewijzen hun vooruitziende blik en gezond verstand. Door hen deze gronden te geven om zich te ontwikkelen en inkomsten te genereren, "tienden", die des te belangrijker zullen zijn naarmate de gronden productiever zijn, verzekerden zij de welvarende toekomst van een hele regio.

De abdijen beschikten over de middelen, tegenwoordig zouden we zeggen het kapitaal, om grote droogleggingswerken uit te voeren die geïsoleerde boeren niet hadden kunnen uitvoeren.

De andere categorie mannen met kapitaal waren de heren. Maritiem Vlaanderen stond onder rechtstreeks toezicht van de graven van Vlaanderen, de schenkingen die zij deden aan de abdijen vertegenwoordigen slechts een klein deel van het geheel, de rest van de gebieden zal in de 11e en 12e eeuw worden gegeven aan heren die de graven wilden om eerst hun families, de jongste zoon of halfbroer, te bevoordelen. Al deze landen zullen vaak belangrijke heerschappijen worden. Willem Brohon, halfbroer van Philippe d'Alsace, ontvangt 2750 metingen. Zo ontstonden bijvoorbeeld de heerlijkheden van Cappelbrouck (1700 maten), Holque (1352), Zinneghem (1266 maten), Nieuwlant (931 maten)... Deze uitgestrekte heerlijkheden met achterliggende leengoederen vertegenwoordigden lange tijd het grootste deel van het land van Maritiem Vlaanderen. Ook hier moet het feit dat het om uitgestrekte landgoederen ging, de teelt hebben vergemakkelijkt, ook al hadden de soms verre heren niet altijd dezelfde zorg om hun land te ontwikkelen als de abdijen. Deze heerlijkheden markeerden en markeren nog steeds het landschap van Maritiem Vlaanderen, vooral door de aanwezigheid van grote en prachtige boerderijen die vroeger toebehoorden aan heren of soms zelfs de voormalige zetel van een heerlijkheid.

Een ander gevolg van deze late ontginning: Maritiem Vlaanderen was lange tijd minder bevolkt dan Binnen-Vlaanderen. Kleinere bevolking, grote landgoederen, de inwoners van Noordland leken rijker dan die van Pays au Bois en daarom trotser, zelfs minachtend, en werden vaak omschreven als Rutchit (trots).